

Forfatter: Heiberg, P. A.

Titel: Udrag fra De Vonner og Vanner

Citation: Heiberg, P. A.: "Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter", i Heiberg, P. A.: *Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter*, udg. af Otto Borchsenius ; Fr. Winkel Horn , 1884, s. 491. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergpa01val-shoot-idm140167175998192/facsimile.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter

Det er ikke min Sag, her at vi se det daarlige og urimelige i Adelen's Stolthed og Fordomme. Mænd, der vare udrustede med flere Kundskaber og større Talenter end jeg, haar for længe siden temmelig nøje drøftet denne Materie. Kunns maatte det tillades mig at gøre en Anmærkning, som jeg ikke erindrer mig at have fundet hos nogen anden Forfatter: Det er bekendt, at der imellem Adelen selv gjæres Distinktioner. Man gjør Forskel paa gammel og ny Ad. sin holdes for at være fornemmere end denne. Jo flere Aar en Adelsmand har, det er: jo flere adelige Forfædre i lige opstigende Række kan opregne, jo fornemmere og høiere af Ad. tror han sig at være. Derimod anses den nylig afledte, enten det nu er Penge eller Fortjenester, der haaver adlet ham, for meget lidet bedre end en Roturier eller nabelig. Heraf følger, at enhver Mand af den saakaldte høje Ad. maa anse sig for høiere Ad. end sin Fader, denne er slet fornemmere end hans Fader, og saaledes videte op ad, indtil primus acquirens eller Stamfaderen, der er den ringeste af dem alle. I Sænhed! næppe kan noget være urimeligt tænkes, end at den Mand, hvis Fortjenester have givet en Familie sin Glans, skulde være mindre æret end de, der intet andet have gjort end at lade sig føde af denne Stamfader; og man skulde jendelig lode længe om noget større Bævi paa Uafsmættelighed imod sine Forfædre. Man tillade mig at tro, at den kunde fornødt diktereet netop det modstille; at Adelen's Højhed kunde erkennes efter den ringeste Afstand fra Stamfaderen; at primus acquirens kunde agtes for den mest adelige, som den, der haaver erhvervet sin Familie og sine Efterkommere denne Glans; og at Adelen maatte blive saa meget flattere, jo længere den var borte fra sin første Oprindelse; med mindre nogen af Efterkommerne haaver forgyet Familiens Ære ved egne uimodsigelige Fortjenester.

Jeg har uddrebet mig saa vidtselig over denne Materie, fordi man i Almindelighed her den Tanke om mig, at jeg haader Adelen, og gjærne sukkede af se den udrubder. Man maa altsaa tillade mig endnu et Par Ord herom. Jeg haader Adelen, det er: Navnet, Tingen, og de dermed forbundne arvelige Rettigheder, som et Indgreb i andre Stænders Rettigheder; men jeg elsker og ærer mange Personer af denne Stand; Mænd, der ved de alvorslige Betræbelser for Statens og det almindelige Vel og ved de allerstørstverdige Egenheder haave gjort sig, for deres egne Personer*), berettigede til denne adsmættede Ære. Jeg tror, at Udryddelsen af den arvelige Ad. vilde være en usigelig Velgjerning imod osøder Stæder; men jeg er langt fra at

*) At man lader Børn bestige i Forældres Ære og Besættning for saade Fortjenester, kan have sin gode Grund og utilfælde Hætte; men at udstræffe denne Ære og Besættning til Børnsbørns Børnsbørn i utallige Generationer, saa længe Verden haar, det er dog nok at betale Kongens Opfødselskat det det dgt.

saale den udrubdet paa anden Maade, end at Adelen selv skulde ede sig ved den store Hæder, skidsligen at afskaa fra de Rettigheder, som deres Forfædre, muligens paa den allerstørstverdige Maade, haave erhvervet sig, men som derfor ikke deres Efterkommere paa den selvsædige Maade beholde. Frankrigs Exempel viser os, hvor haarduaffet Adelen er i at forsvare sine formentlige Rettigheder, og at den hellere lader Millioner Mennesker døge*). Byer og Stæder ødbrændes og Pandet i Hund og Grund ødelægges, end den, ved endog den allerstørstverdige Ubeskæftelse fra sine Hæder, skulde lade sig forkomme disse og utallige andre Ulfæter.

Såmten bevaare mine Øjne fra nogen Tid at se disse voldomme Stats Umbæltninger; mit hjerte kaabeland! Nej! gro i Fred for mig, saera illex! gamle gothiske Træ, plantet af Barbariet og fredet af Despotisme og Dødsfængsel! Staa i Færd, med samt dine Krugter, Skolde, Saabner, Pergamentsbrev og Underrettelser, indtil du raader paa din Ned og omfætted! Det være lige saa langt fra mig at udstræffe min Haand efter dine Krugter som efter Øren, der kunde falde dig, om endog mine Arme kunde fange den! men tillad mig ogsaa at holde mig saa langt som muligt fra den giftige Taage, som du udtender! Tillad mig at forsiige paa at opvække saa nogen Selvfølelse hos mine Medborgere af Middestanden, at de ikke tro sig trængende til at luge Du under din julle og forlige Stigge; at den første Ære findes hos dem i lige saa høj Grad som hos Adelen; og at den Ære og Ad. der æres, er intet i Sammenligning med den, der erhverres og forjæntes. Længere skulde mine Angreb imod Adelen aldeig paa; og ingenlunde tror jeg, at det kan anses for nogen Forbættelse, om jeg fægtet for min Stands Ære med samme Hver, haarmed Adelen fægtet for sine formentlige Rettigheder; denne har netop været en af mine hoved-Besigtninger med at skrive dette Skuffe; og hver Følelse af eget Bærd hos den Stand, som jeg hører til, haar Overbeviending om, at man ikke behøver saant Gummer til at prante med, som jeg kan

*) Det er forbeholdt mærkeligt, at de fleste adelige Familiers Forfædre ere nobiliterede, fordi de haave fægtet eller hævnet til at fange saa og saa mange Mennesker. I Sænhed! jeg saa usigelig gjærne vide, hvor mange Adelsmænd i Beiden der haave forjænt sig sit Diplom ved en haar ad. Hættling som den, Kristian den anden's Hæddel udbræde, der hellere selv vilde se end halsbryge den lille Ribbing, da han med sin helt hønlige Ulfyghighed bad ham ikke at julle Blod paa hans rene Skjorte. Hæddelen blev halsbryget, fordi Kristian den anden var den, der halsbryde; men man nogen Konge i Verden haave ladet ham ad. siden han var Hæddel? Og i fægtende Stæder er jo dog den største Del af Adelen intet andet end kongelige Hædder. Såmten være intet! de fleste Regenters i Danmark haave ikke deres Ære i Hætt; de haave altsaa alle flere Hædder, end Noorns Hædder hævnet udbrævet.